

Veciños de Bueu rexeitan asalto inglés para facerse cun barco varado na praia

Lino J. Pazos

Atopándose na badía de Porto, o capitán do quechamarín nomeado *San Buenaventura*, Roque Ballón, veciño de Fisterra, “estanco de aguas, bien recorrido, pertrechado y con suficiente tripulación para navegar, se le contrató y fletó por Juan Bautista Pérez Santa Marina para conducirle un cargamento al Puerto del Carril, y puesto a bordo salió en la noche del día 10 de marzo de 1808, por hallarse a la vista buques ingleses bloqueando el puerto, perdiendo a la salida de la barra un cable y ancla, dimanado de que, por ser mucha la corriente y mar, y advertido por el práctico de ella, se iba el barco encima de las peñas, tuvo por disposición de dicho práctico se picase dicho cable que así se verificó, supuesto de maniobrar para levantarla se iba a caer precisamente en las peñas, resultando por consiguiente la pérdida de vidas, buque y cargamento, prefiriéndose por lo tanto la del cable y ancla”.¹

A singradura xa empezara mal, pero ía empeorar cando se achegara á costa de Galicia, véndose obrigado a navegar aterrado para evitar aos barcos ingleses, logrando dar vista ás Illas de Ons, “advirtiéndose que en ellas se encontraban fondeados dos navíos y un bergantín de guerra británicos, observando que de los mismos salían dos lanchas equipadas dirigiéndose a su quechamarín”.

Inglaterra, en guerra con España desde 1804², mantiña sobre a costa galega unhas cantas unidades navais, entre elas as fragatas *HMS Venus*, *Lively* e *d*, ademais de cruzala numerosos corsarios que arboraban o pavillón da Unión Jack³, e que procuraban dar caza e apresar os barcos que navegaban na súa zona de control; así, en xaneiro de 1807, entra en Vigo o Príncipe de la Paz⁴ comentando que, a costa está chea de buques inimigos.

Pero non era de estrañar que os británicos puxeran aos seus buques de guerra en alerta, xa que dende a

Fragata francesa de 1825 similar ás británicas que frecuentaban as nosas costas. Debuxo de A. Brun

1 (AHPP. 1469. F. 47. Lois).

2 A guerra foi declarada despois de que os ingleses, en tempo de paz, atacaran a catro dos nosos barcos que transportaban caudales dende América, afundindo un e apresando aos outros tres, no Cabo de Santa María.

3 Aínda así e todo, o corsario francés *Amiral* do Port de Bayonne logra capturar e meter en Marín á corbeta inglesa *Alfred*, en xaneiro de 1808, o que se consideraría como unha afronta aos mariños británicos.

4 O *Príncipe de la Paz*, de 24 canóns, aparelado de corbeta, fora armado polo corsario vigués Marcó del Pont, xunto ao seu socio Pedro Abeleira; por certo o seu capitán, Antonio Posada, morrería a bordo do seu buque durante un combate con ingleses nese mesmo ano de 1807 (Corsarios ibéricos: apuntes para una memoria marítima); ollo, non confundir co do mesmo nome, alias o *Vengador*, que operaba no Estreito.

ruptura de relacións entre os dous Estados⁵, e sobre todo dende o 21 de outubro de 1805 (batalla de Trafalgar), os nosos corsarios non lle daban tregua aos barcos ingleses e os seus aliados.

Así, en novembro dese mesmo tráxico ano para a nosa flota, o *Bolero*, armado en Vigo por Lapeyre⁶, mete en Ribadesella unha fragata inglesa de trescentas toneladas, que conducía un cargamento de azucre; en febreiro de 1806 son dous os barcos suecos atrapados en augas inmediatas á Coruña; en setembro é o corsario Guipuzcoano o que se bate cun bergantín inglés; en outubro, o *Atrevido*, e o *Madriño*, de Vigo, apresan senllos bergantíns; o 1 de novembro son os barcos corsarios *Mosca* e *Camposollo* os que levan a Vigo un bergantín inglés; o día 5 son tres os barcos ingleses que mariñados por corsarios, arriban a este porto; o 15 os corsarios vigueses *San Pedro* e *Príncipe de la Paz* levan a Vigo outros dous bergantíns...; e estes datos só se refiren á nosa costa; como para que os británicos non mandaran a súa flota de guerra a poñer orde neste corredor tan necesario para os seus intereses económicos en Portugal e a costa africana.

Pavillón británico

Mentres as dúas lanchas armadas británicas se dirixían a forza de remo e vela cara ao barco do capitán Ballón (no documento consultado dásele o trato

de patrón), este, posto de acordo coa súa tripulación, “*acordó hacer todo lo posible para no ser apresados*”, dirixindo o seu barco cara ó interior da ría buscando un lugar onde poder refuxiarse, aínda que para iso tivese que encallar o barco, “*valiéndose de dos lanchas pescadoras del Puerto de Bueu, que a esta ocasión pasaban por su costado, a fin de que le remolcasen, pues el viento no les ayudaba, lo entraron en el playal de dicho Bueu, en donde quisieron acometerle las dos embarcaciones inglesas, a no ser que, visto se juntaba la gente del Facho⁷ para hacerle fuego, se retiraron a sus buques, subsistiendo el compareciente con el barco en aquel arenal, varado desde el motivado día 11 hasta el 17 que por su noche, no obstante de permanecer los ingleses en las Islas*”, decidiu darse á vela aproveitando un vento sur que o axudaría a conseguir o seu propósito.

Entre os veciños, que acudiron en masa á praia, atoparíanse os obreiros das fábricas de salga que xa se aliñaban á beira do mar, como as de Cristóbal Domenech, Manuela Castro, Pedro Pla, Manuel Franco ou Francisco Genaro Ángel, e os clientes da baiuca da Ruanova, armados con todo aquilo que puidesen guindar sobre os ingleses, ademais da xente da Alarma ou Facho armada con trabucos ou mosquetes.

O capitán Ballón e os homes da súa tripulación tamén empregaron as poucas armas que levaban a bordo para repeler o ataque, véndose os ingleses na necesidade de fachear as lanchas e retornar cara a Ons, dada a virulenta defensa dos paisanos. Non era a primeira vez, nin sería a última, que os veciños se unían xunto coas Alarmas para defenderen os seus intereses, como tamén farían os mariñeiros da illa de Arousa, os de Viveiro, etc.

Unha vez rexeitado o inimigo, e non atopándose seguro na praia polos “embates e resacas das ondas”, ademais de querer reparar as feridas ocasionadas no casco do barco, producidas pola varada, de-

5 España declaroulle a guerra a Inglaterra o 14 de decembro de 1804, aliándose con Francia nun intento errado de invadir a illa, asinando a paz o 14 de xaneiro de 1809, aliándose cos seus antigos inimigos, os británicos, para loitar contra Napoleón, que invadira a península.

6 Os Lapeyre (Lapeire) eran armadores de barcos corsarios, como o Bravo, alias o Bolero, que mandaba o capitán Agustín Felipe (entre outros). Algúns autores confunden esta embarcación co Nuestra Señora del Rosario, alias o Bolero, dos Sres. Menéndez e Cía.

7 Veciños armados que se axuntaban ante os avisos das Alarmas.

terminou darse á vela a media noite, co fin de acadar o fondeadoiro do porto de Marín (19 de marzo) e “*guarecerse de su fortaleza*”, que non era outra que o castelo de San Fernando.

Este forte, que defendía o tramo de costa que batían os seus canóns, daba seguridade aos pescadores, e barcos en xeral, que en máis dunha ocasión tiveron que abrigarse baixo a súa protección ante as continuas ameazas dos barcos ingleses (máis tarde serían os franceses⁸). A fortaleza caería en mans galas cando foi ocupada a vila de Marín, ata que Juan Gago de Mendoza lograra, axudado polos daquela aliados británicos, que tiñan dous dos seus barcos ancorados na badía, poñelos en fuga e reconquistala o 4 de abril de 1809.

E como os ingleses seguían fondeados “*frente a Ons, recorriendo las embocaduras de las rías de Vigo y Carril*”, o capitán Ballón decidiu presentar a correspondente Protesta de Mar “*las veces necesarias por derecho sobre todos los daños, pérdidas, apresamiento de enemigos y más que es de protestar y en su indemnización, la de sus tripulación, y seguridad de la nave contra los relacionados dueños del cargamento, sus representantes, y más que a ello diese lugar, no ser responsable de la avería que*

Emprazamento do Forte de Marín

se encuentre en la carga al tiempo de su desembarque, con miramiento a no ser ocasionada por su culpa, ni la de su gente y por venir de los accidentes manifestados, constituyendo por lo mismo responsables a los que por seguro si lo hubiese deban serlo, cuya protesta no pudo tomar en el playal de Bueu por no encontrar escribano que de ella le diese fe, aunque lo solicitó”.

Como testemuñas que xustifiquen o relatado, o capitán Ballón presenta aos seus tripulantes, Antonio de Traba, Francisco Papín, Pedro e José Ballón, todos eles veciños de Fisterra.

Forte de San Fernando en Marín

8 Como lle ocorreu á Peregrina y Carmen, en xuño de 1813, cando un buque armado polo pontevedrés Isla Covián, que cargara potes de ferro en Bristol, viuse acometido por unha goleta corsaria francesa cando navegaba á altura dos Meixidos, preto de Muros, pero bo coñecedor da costa, o capitán Roque González cargou todo o trapo que aguantaba o seu barco, e non o arriou ata atoparse baixo a protección do citado forte de San Fernando (Arribadas forzosas a la ría de Pontevedra/Marín...).